

ΑΠΟ ΤΑ ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ

Του κ. ΣΤΑΜ. ΣΤΑΜ.

Ο ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥ

«Ο Γαβριηλίδης και η φύσις.—Η ύγεια του.—Πώς τὸν μεταχειρίσθηκαν οἱ Ἕλληνες.—ἡ ἔποχὴ, πρὸς σὲ ἢ ἀπὸ τὴν ἰατρικὴν.—Ἡ ἀσθένειά του.—Οἱ τελευταῖες του στιγμῆς.

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Ἡ φύσις ἦταν ἡ ζωὴ του.

Καὶ ποῖαν κατὰ φύσιν διαίτα δὲν μετέβη; Καὶ ποῖον κατὰ φύσιν τρόπον ζῆν καὶ ὑγιαίνειν δὲν ἐπανηγύρισεν;

Ἡ λέξις του, ἡ φράσις του, τὰ γραφόμενά του, ὅλα παρμένα ἀπὸ τὴν ζωὴν, ὅλα παρμένα ἀπὸ τὴν φύσιν. Καὶ γιὰ τοῦτο ἦσαν ὅλα ζωντανά, σφριγῶντα, συμπτωντικά, ζουμερά, ἀκμαία. Ἄπο ἐκεῖ τὸ ὕφος, ἡ ὀρμὴ του, ἡ πρωτοτυπία του.

Ὁ Δημήτριος Ἀναστασόπουλος, ὁ Ἀθηναῖος, τὸν χαρακτήρισε: «Ὅτι κἀνθε μὲγαλοφυῆς, δὲν εἶναι παρὰ μιά μεγάλη καὶ δυνατὴ πνοὴ τῆς φύσεως, πέραν τῆς ὁποίας, οὔτε νὰ κινήθῃ μπορεῖ, οὔτε νὰ ζήσει».

Ἐντεῦθεν τὸ ἐνστικτο τῆς ἐλευθερίας στοὺς ἀνθρώπους τοῦτους. Τῆς ἀνεξαρτησίας στὰ φρονήματα καὶ στὸν χαρακτήρα. Τῆς ἀνεξίτητης οὐσίας σὲ κάθε ὄρατο, κάθε λατρεῖτο, κάθε ἰδεαλικὸ τοῦ κόσμου. Ἐντεῦθεν δὲ τὰ μεγάλα μέρη του!...

Κυττάξτε τὴν φύσιν. Καὶ στὴν ἀναπέτασί της καὶ στὴν εὐρύτητά της καὶ στὸ ξανογιάμα της σὺ δλους τοὺς ὀρίζοντας, θὰ ἴδῃς φερόμενὴν ἀελλόποδα τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ἰδέαν της, τὸν θρόνον της παντοῦ, τὰς φρένας της παντοῦ, στὰ βουνά της, στοὺς λευκῶνας της, τοὺς λυγρισμοὺς της καὶ τὰς τρικυμίας της, τὰς τραγωδίας τῶν ἀνθρωπίνων ὄλων.

Τέκνον τῆς φύσεως ἔνα ἀπὸ αὐτὰ καὶ ὁ Γαβριηλίδης, δηλαδὴ τέκνον τῶν ἐλευθερίων της, ἀλλὰ τέκνον ἐξανθρωπισμένον!

***

Ὁ Γαβριηλίδης ἔπαυσε ἀπὸ ὑγείας. Ποτὲ κνεῖς δὲν τὸν θυμήθηκε ἀρρωστο. Πνιγίοντα ἀπὸ ζωῆ. Κατεκλύζετο ἀπὸ ἐπιβολὴ καὶ δύναμι.

Τὸ κοῦβάρι ἐκεῖνο τῆς ὑγείας, τῆς πνευματικῆς ὀρώμης καὶ τῆς ψυχικῆς δυνάμεως, ποῦ δὲν εἴξευρε τί ἦταν γιαντρός καὶ γιαντρικά, ἐπέκρατο ν' ἀρρωστήσῃ μὴ φορὰ γιὰ πάντα.

Καὶ ἀπὸ ἀρρώστια τὴν ὁποῖαν εἴξευρε καὶ γιὰ τὴν ὁποῖαν ἐθυσίασε ὅλα τὰ χρόνια τῆς ζωῆς του γιὰ νὰ τὴν ἀποφυγῇ.

Τὸν καρκίνο.

Ἡ προσβολὴ του ἀπὸ τὴν ἀρρώστια αὐτὴ καὶ ὁ θάνατός του, ἐγέννησαν καὶ ἰατρικὸ ἐρώτημα:

— Ἄν ὁ καρκίνος μεταδίδεται ἀπὸ τὰ κρέατα καὶ ἀπὸ τὰ οἶνο-πνεύματα, πῶς προσεβλήθη ὁ Γαβριηλίδης, ὁ ὁποῖος ἐπὶ τριάντα ἔτη δὲν ἔβαλε κρέας στὸ στόμα του καὶ δὲν ἔπινε οἶνόπνευμα ἀπὸ τὴ νεανικὴ του ἡλικία;

Ἐνας μάλιστα ἐκ τῶν ἐξεχόντων ἐπιστημόνων τῆς Ἑλλάδος, ὡς θὰ δοῦμε παρακάτω, ἔσπευσε νὰ παραδεχθῇ μὴ θεωρεῖ ἕνὸς ξένου ἱατροῦ.

Ὅτι ὁ καρκίνος μεταδίδεται ἀπὸ τὰ ὄμα λαχανικά καὶ ἰδίως ἀπὸ τὸ μαρούλι.

Κι' ὁ Γαβριηλίδης ἦταν μαρουλοφάγος φοβερός.

Ὅτε ἀπὸ μαρούλια, οὔτε ἀπὸ χόρτα ἐπαθεν ὁ Γαβριηλίδης τὸν φαρκμάκων, τὸν ἐκαρκίνωσαν καὶ τὸν πέθαναν οἱ Ἕλληνες.

Ὁ Γαβριηλίδης ἔπαθε ἀπὸ τῆ στενωχωρίας. Ἡ ζωὴ του ἀλόκληρη δὲν ἦταν παρὰ μιά ἀγρία πάλῃ κατὰ πάσης Ἑλληνικῆς παληανθρωπιάς, στενωκεφαλιάς, μορίας, ἀτιμίας κατὰ παντός Γραικελλισμοῦ, κατὰ παντός ραγιαδισμοῦ, κατὰ παντός μὲ μιά λέξι «Νεοελληνισμοῦ». Κι' ὅλοι οἱ θιγόμενοι σκύλλακες, βάτραχοι, φεῖδια, ποντικοὶ, γουστέρηδες, παντὸς εἶδους ἐρπετὰ, σκορπιοὶ τοῦ ῥίχτηκαν νὰ τὸν φάν. Δηλητήρια ρίχταν ἐναντίον του. Φαρμάκια τὸν ποτίζαν κάθε ἡμέρα.

Μετὰ τὸν Τρικοῦπη, ἴσως στὴν ἐποχὴ ἐκεῖνη, νὰ μὴν ὑβρίσθη ἄλλος Ἕλληνας. Τὸν ἀνθρώπου τὸν ἔχοντα μιά μεγάλη Ἑλλάδα μέσα στὴ ψυχὴ του, τὸν εἴπαν «προδότη».

Τὸν δημοσιογράφου τὸν ἀγωνιζόμενο γιὰ τὸν ἐπιούσιου τὸν εἴπαν «πουλημένο καὶ πουλούμενον».

Τὸν εὐσεβέστατον ἐκεῖνον Ἕλληνα, τὸν εἴπαν ἄθεο.

Ὅλα αὐτὰ, ὅσο μεγάλα καὶ ἄν ἦσαν ὁ Γαβριηλίδης, τὸν καίγαν καὶ τὸν φαρκμάκων.

Καὶ ἀπὸ τὰ φαρμάκια, τὴς στενωχωρίας, τοὺς πόνους καὶ τὴς ἀπογνώσεως γεννήθηκαν ὁ καρκίνος.

Καὶ οἱ Ἕλληνες ἔφαγαν ἐκεῖνον ποῦ τοὺς πόνεσε καὶ ζήτησε γιὰ τὸς σώρη.

Μὰ οἱ Ἕλληνες ἔφαγαν τὸ ἔθνος τοὺς καὶ δὲν θὰ τρώγαν τὸν Γαβριηλίδη.

Στὸν τάφου του ἔκρηξε νὰ γραφῇ ἡ φράσις ἐκεῖνη, ποῦ ἔγραψεν ὁ Ἀναστασόπουλος, ὅταν ἡ Ἑλληνικὴ Δικαιοσύνη, ἀπόρροια τῆς ἑλληνικῆς ψυχικῆς διανοητικῆς καταστάσεως τῆς Κοινωνίας, τὸν φυλάκισε, στὴν πόρτα τῆς φυλακῆς του:

Ἡ ἔποχὴ, πρὸς σὲ ἢ ἀπὸ τὴν.

Κατὰ τὴν ἀνοιξὴν τοῦ 1920, εἶχα ὀκτὼ περίπου μῆνες νὰ τὸν ἰδῶ. Θυμοῦμαι τὴν τελευταία συνάντησίν μας, ὅταν προσπαθῶσας νὰ μὲ πείσῃ νὰ παραιτηθῶ ἀπὸ τὴν «πνευματοκτόνον», ὡς τὴν ἀποκαλοῦσε, ἑλληνικὴν ὑπηρεσίαν.

— Δὲν ντρέπασαι, μοῦ λέγει στὸ τέλος, ν' ἀντιπροσωπεύεις τέτοιο Κράτος;

— Πολλὲς φορῆς, τοῦ εἶπα, ντρέπομαι, ἀλλὰ ἀξίζει πάσης θυσίας ἡ Μακεδονία.

— Περισσότερο θὰ τὴν ἐξυπηρετήσῃς ἀπὸ ἐδῶ, προσέθεσε. Ἄλλως τε, μοῦ εἶπε σὲ μιά στιγμὴ ἀπογοητεύσεως, ὅταν τοῦ διηγήθηκα πῶς ἀντιλαμβάνονται τὴν ἀποστολὴν τοὺς διάφοροι κλάδοι ἐκεῖ ἐπάνω, τὴ Μακεδονία τὴν πῆραμε ὥρατῃ γιὰ νὰ τὴν παραδόσουμε ταλακωμένα, ἀπὸ τὰ διάφορα παληόχερα εἰς τὰ ὁποῖα ἔπεσε, σὲ ἄλλους μὴ ἡμέρα!

Καὶ ἐπανερχόμενος πάλιν στὸ θυμὸ μου:

— Ἡ πρώτη ταπεινώσις σου, μοῦ εἶπε, (ἐννοῶν τὸ δουλικὸν τῶν ὑπογράφων τῶν δημοσίων ἐγγράφων), εἶνε ὅτι σὲ, ὁ ἀπειθέστατος ἀπάντων, ὑπογράψεις ἔγγρα, δεκάκις τῆς ἡμέρας «εὐπειθέστατος».

Αὐτὰ ἦταν τὰ τελευταία πρὸς ἐμένα λόγια του.

Εἶχα, ἀπὸ τότε, ὀκτὼ-ἐννέα μῆνες νὰ τὸν ἰδῶ, ὅταν ἔνα πρωτὸ λαμβάνω ἀπὸ τὴν Ἀθήνα μὴ ἐπιστολῆ, ἡ ὁποία μοῦ ἔγραψεν ὅτι «Ὁ Γαβριηλίδης ἀσθενεῖ σοβαρῶς ἀπὸ καρκίνο!»

Αὐτὸ μοῦ φάνηκε σὺν ἕνα σαχλὸ ἀστεῖο καὶ ἐκάκισα τὸν γράψαντα, ἔγραψα ὅμως καὶ εἰς ἄλλους, ἐρωτῶν τί εἶχε.

Ὅλοι μοῦ ἀπαντήσανε τὰ ἴδια «καρκίνο!»

Καρκίνο!

Ἄν ὁ καρκίνος μεταδίδεται ἀπὸ τὰ κρέατα, ὅπως λένε οἱ γιαντροὶ, τότε ποῦ τὸν βρήκε τὸν Γαβριηλίδη!

Τοῦ ἔγραψα μὴ ἐπιστολῆ καλῶντας τὸν στὰ Βοδενά. Γιὰ νὰ τοῦ ἐκβιάσω τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἔγραψα ὅτι οἱ κατωρράκται ἐκεῖ πέρα τρέχουν γάλα, καὶ ὅτι τὰ κεράσια εἶνε μεγάλα, κόκκινα, λαχαριστὰ καὶ τὰ σῦκα γλυκά, σὺν Παραδείσια.

Μοῦ ἀπήντησε:

— Μοῦ γράφεις νὰ ἔλθω. Ἄλλὰ πῶς;

Ἄπὸ εἰκοσι ἡμερῶν εἶμαι στὸ κρεβάτι, ἀπὸ δέκα δὲ ἡμερῶν δὲν ἡμπορῶ νὰ πάρω τὰ πόδια μου, καὶ ὅμως οἱ γιαντροὶ μοῦ λένε ὅτι εἶμαι καλλίτερα.

Σὰς εὐχομαι καλὸ Πάσχα».

Σὲ λίγες ἡμέρες πέθανε!

Ὁ Σταμ. Λύτρος, ὁ ἀνώτερος ὑπάλληλος τῆς «Τραπεζῆς Ἀθηνῶν» ἀπὸ τοὺς λίγους, ποῦ ἰδιαιτέρως λάτρευε, καὶ ὁ μόνος εἰς τὸν ὁποῖον ἐπέτρεπε νὰ μπαῖνι στὸ δωμάτιό του, τὴς τελευταῖες ἡμέρες τῆς ζωῆς του, ὡς ἐξῆς διηγεῖται τὰ τοῦ θανάτου του:

«Ὅταν οἱ πόνοι καὶ ἡ ἐξάντησις τὸν ἐκαμαν νὰ τραβήχῃ ἀπὸ τὸ γραφεῖο του, ἔπεσε μέσα στὴ βιβλιοθήκην του, ἀπάνω σ' ἕνα κρεβάτι, ποῦ ἀπετελεῖτο ἀπὸ δύο κάσες τοῦ πετρελαίου καὶ τρία παλιοσανίδια.

Γιαντρὸ ἄλλον ἀπὸ τὸν Χριστομῶνο δὲν ἔδεχτο.

Στὴν ἀρχὴ τοῦ ἐπέβαλλαν ν' ἀνάψῃ σόμπα!

— Μωρὲ Λύτρο, ἀνέκραξε, σόμπα ν' ἀνίψω ἐγώ!

Καὶ δὲν τὴν ἀναψε.

Ἐπειτα τοῦ ἐπέβαλλαν νὰ φάῃ καὶ λίγο ζωμὸ κρέατος γιὰ τὸ ναυτικό.

Σ' αὐτὸ ὑπέκυψε.

— Ἐρρεῖς βρὲ Λύτρο, τοῦ εἶπε, τὴ κακουργίαν ἐκαμα σήμερα! Ἐφαγα ζωμὸ κρέατος, σὺν θηρίῳ σαρκόβορο!

***

Ἡ ἀσθένεια τοῦ Γαβριηλίδου καὶ ἰδίως τὸ εἶδος τῆς ἀσθενείας του, διαδοθὲν, ἐτάραξε καὶ ἐξέπληξεν τοὺς πάντας καὶ ἰδίως τὴν Κυβέρνησιν. Ὁ Βενιζέλος ὑπονοιάστηκε καὶ εἶπε τὰς ὑπονοίας του εἰς τοὺς περὶ αὐτόν.

Ἐπειδὴ τὰ τελευταία ἀρθρα του, ἔκαμαν ἐντύπωσιν μεγάλην, οἱ βασιλικοὶ γιὰ νὰ τὸν θέσουν ἐκποδῶν, θέλησαν νὰ τοῦ βάλλουν τὴν ἰδέαν τοῦ καρκίνου, τῆς ἀσθενείας δηλαδὴ ποῦ περισσότερο αὐτὸς ἐκρόμαζεν, γιὰ νὰ τὸν ἀναγκάσουν νὰ φύγῃ διὰ τὴν Ἑδρῶν, καὶ ἔτσι νὰ λείψουνε τὰ ἀρθρα του.

Γιὰ αὐτὸ ἐπρότεινε ὁ Βενιζέλος καὶ ὅλοι συνεφώνησαν, ὅτι ἀνάγκη νὰ τὸν ἰδῇ καὶ ἕνας γιαντρὸς δικὸς των. Ἄλλὰ πῶς; ποῦ κανέναν δὲν ἔδεχτο!...

Ἦτο γνωστὸν ἀκόμη τὸ πάθημα γνωστοῦ Ἀθηναίου λογιτοῦ, καὶ ἀγαπητοῦ πολὺ εἰς τὸν Γαβριηλίδην, ὁ ὁποῖος ὅταν ἔμαθεν ὅτι ὁ «Βλάσης» ἀσθενεῖ, μὲ ὄλο τὸ παλὸ τοῦ θάρρους, ἀνοίξε τὴν πόρτα του καὶ μῆνε μέσα.

— Καλὴ μέρα Βλάση. Τί εἶνε αὐτό; Τί ἔπαθες; (Ἀκολουθεῖ)

